

5. Hudební

Vítek se učí hrát na kytaru a brzy bude mít první koncert ve škole v **Ruzyni**. Říká, že na kytaru se dá zahrát všechno: radost i smutek, strach i naděje.

Pro nás hraje a zpívá veselé písničky. Nejprve kytaru ladí. Napíná struny, aby správně zněly. Potom si tiše brouká. „To ladím struny, které máme všichni v krku,“ vysvětluje Vítek. Nazývají se hlasivky. Při výdechu je rozkmitáme a tím tvoříme hlas. Na různé tóny ho pak měníme pohyby jazyka, tváří a rtů. V krku mezi bradou a hrtanem máme kost, která se nazývá jazylka, upínají se k ní hlasivkové a další svaly.

Hudební nástroje fungují podobně. Struna na kytáře nebo blána na bubínku vydá tón a ten se v dutině nástroje rozeznívá. Vítek vypráví a nám jde hlava kolem. Vyzýváme Vítka: „Zahraj nám, prosím! Třeba *Není nutno!*“

1 Četl/a jsi s porozuměním? Přemýšlej.

■ Kde se rozeznívá tón?

a) na struně b) na rtech c) v dutině nástroje d) na prstech kytaristy

■ Jaký nástroj nosíme vždy při sobě? Jak o něj můžeme pečovat?

■ Řekni, jak může znít hudba vyjadřující radost nebo smutek.

■ Z kolika odstavců se skládá text? Vytvoř jeho osnovu.

■ Hraješ i ty na nějaký hudební nástroj?

2 Najdi v úvodním textu výraz **krku**. Je to slovo příbuzné se slovem **krk**, nebo je to tvar slova **krk**?

3 Najdi v úvodním textu slova příbuzná. Pozor na různé tvary slova!

■ Utvoř i některá další příbuzná slova ke slovům z textu.

- 4 Zapiš si názvy různých hudebních nástrojů. Pravopis ověř v *Pravidlech českého pravopisu*. Porovnej svou práci s ostatními ve třídě.

■ Uspořádejte všechny názvy podle abecedy.

- V úvodním textu je několik slov s **i, í, y, ý** po **z** uvnitř slova. K ovládnutí pravopisu psaní **i, í, y, ý** po tomto písmenu potřebujeme znát tzv. vyjmenovaná slova. Po kterých písmenech se budeme vyjmenovaná slova učit?

- B, f, l, m, p, s, v, z jsou tzv. **obojetné souhlásky**. Po obojetných souhláskách píšeme v některých slovech **i, í**, v jiných **y, ý**.

- 5 Vyhledej v úvodním textu slova **naz-vat se** a **jaz-k**. Jaké **i, í, y, ý** v nich je?

■ Vyhledej k těmto slovům slova příbuzná nebo jejich tvary. Co jsi zjistil/a?

- Vypiš z úvodního textu další slova, v nichž se píše **y, ý** po **z**.

- Y, Ý po obojetných souhláskách píšeme uvnitř slova ve **vyjmenovaných slovech** a ve slovech s nimi příbuzných. Např. **jazyk, jazykolam**.

Vyjmenovaná slova po Z
brzy, jazyk, nazývat se, Ruzyně

BRZY

xx

JAZYK

jazykový,
jazyček,
dvojazyčný,
jazyčka, jazykolam,
jazykovědec

xx

NAZÝVAT SE

ne/ozývat se,
vzývat

xx

RUZYŇ

ruzyňský

- 6 Dopln vyjmenovaná slova po **z** a jejich tvary. Větné celky opiš.

Část Prahy, kde se nachází letiště, se jmenuje _____.

Který cizí _____ umí tvoji rodiče?

Vraťte se _____!

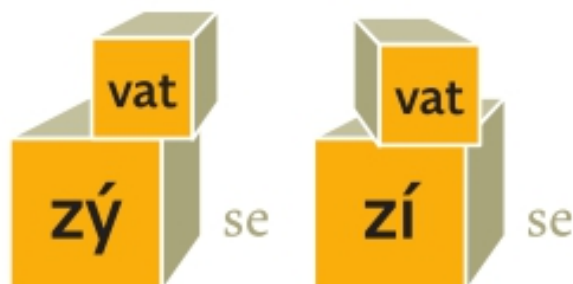
Tuto učebnici vydalo nakladatelství,

které _____ Nakladatelství Fraus.

- 7 Vyhledej dvojice příbuzných slov. Urči kořeny.

vyzývat soupeře k odvetě, jazyková výuka, brzy začne jaro, ruzyňské letiště, brzká odpověď, teta z Ruzyně, ozývá se tu sýček, kniha o jazykovědě

- 8 Vylušti rébusy. Zkus vysvětlit význam slova s **-í-**.

Jsou v označených slovech pravopisné chyby, nebo je to správně?

Naše nejznámější divadlo se **nazývá** Národní divadlo.

Dan byl večer unavený a hodně se **nazíval**.

Pozoruj dvojici slov.

NAZÝVAT SE = mít jméno, název

NAZÍVAT SE = hodně zívát

- 9 Ve dvojicích připravte krátké vypravování, v němž užijete slova s kořenem **-zýv-** i **-zív-**.

10 Jaké znáš jazyky a jazýčky? K jednotlivým obrázkům utvoř věty.

Pozoruj, které **i**, **y** obsahují zvýrazněná slova.

Brzy mi přijde odpověď.

Odpověď dostanu už **brzičko**.

Umím hrát jen **málo** na klavír.

Dokážu zahrát jen **maličko**.

Pozoruj dvojici slov.

BRZY × BRZIČKO

11 Doplň do textu **i**, **y** a uvozovky.

Moje babička vstává ráno brz__čko. Vždycky říká: Ranní ptáče dál doskáče.

Já vstávám brz__ nerad. Ale babička na mě vždy zavolá: Honzíku, pojď už,

brz__ bude sedm hodin. Po snídani jdeme na nákup. Obchod otvírá brz__čko.

12 Doplň **i**, **í**, **y**, **ý**. Spoj správně slova ze sloupců.

ostáváme ráno

letišť

rus__řské

slovník

dvoj__čn__

brz__

oblič__

dupot

vrátíme se

brz__čo

oz__val se

jaz__kolam

■ Vypiš slovesa. Seřaď je podle abecedy.

13 Vyber z textu slovo, k němuž znáš antonymum. Antonymum napiš.

I když nemáme žádný hudební nástroj, můžeme „**dělat hudbu**“. Celou škálu tónů můžeme **tvořit** foukáním šikmo proti hrdlu lahve. Pokud je prázdná, **ozve se** hluboký tón. Naplní-li se vodou, je tón vyšší. Můžeme zapojit více „**hudebníků**“ a složit celý **orchestr**.

■ Uveď synonyma ke slovům zvýrazněným v textu.

■ Co označuje v textu slovo **nástroj**?

Řekni ještě jiný význam tohoto slova.

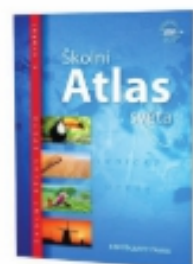

Dvojice slov významem protikladných jsou **antonyma**, např. **je** × **není**, **prázdná** × **plná**.

Slova, která mají stejný nebo podobný význam, jsou **synonyma**, např. **hudba** = **muzika**, **dělat** = **tvořit**.

Slova, která mají více významů, jsou slova **vícevýznamová**, např. **trubka**.

14 Pojmenuj souhrnně jedním slovem všechny obrázky.

■ Uveď i názvy jednotlivých obrázků.

→ slovo významem nadřazené

→ slovo významem podřazené

→ slova významem souřadná

- 15** Které druhy hudebních nástrojů znáš?
Které nástroje patří do jednotlivých skupin?

- 16** Doplň slovo významem nadřazené následujícím skupinám.

- * kufr, batoh, krosna, taška
- * sandály, pantofle, přezůvky, pohorky
- * metro, autobus, tramvaj, vlak
- * prsten, náhrdelník, náramek, náušnice
- * tymián, dobromysl, bazalka, majoránka

- 17** Vyhledej slova citově zabarvená.

Můj malý bráška si často hraje s vláčky.
Z plastových dílů umí postavit složité kolejiště.
Po něm pak jezdí s barevnými vagónky.
Dělá: „Šššššhúú...“ a prozpěvuje si:
„Jede, jede mašinka...“ Já každou chvíli
na nějakou tu jeho rachotinu šlápnu.

- Vysvětli, která ze slov vyjadřují kladný a která záporný vztah k věci, kterou označují.

Slova citově zabarvená obsahují i vztah člověka k tomu, co označují.
Mohou být zdobnělá, např. lichotivá, ale také hanlivá.

- 18** Diktáty.

- * Sousedův vnuk Matěj hraje na trubku. Je prý dobrý hudebník. Já se chci naučit hrát na kytaru. Budu se učit poznávat i noty. Na koncertech budu hrát všem přítomným pro radost.
- * Brzy k nám přijede strýc z Ruzyně. Určitě mne naučí zase nějaký jazykolam. Půjdeme společně na muzikál. Obléknu si blůzičku a černou sukni. Už se moc těším.